

Informacje dotyczące sporządzania analizy ryzyka ujęć wód, wniosków o ustanowienie stref ochronnych dla ujęć

Informacje zaktualizowano na podstawie zmian wprowadzonych do ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne¹ (zwana dalej ustawą), rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 10 września 2020 r. w sprawie systemu informacyjnego gospodarowania wodami² (zwane dalej SIGW), a także w oparciu o analizę przedkładanych dotychczas analiz ryzyka i wnioskami o utworzenie stref ochronnych ujęć.

I. Sporządzanie Analiz ryzyka ujęć wód i przekazywanie Analiz ryzyka wojewodzie.

1. Właściciele ujęcia realizujący zadania w zakresie **zbiorowego zaopatrzenia w wodę** sporządzają i przekazują Analizy ryzyka dla ujęć wód właściwemu wojewodzie (art. 133 ust. 4 ustawy).
2. Analizy ryzyka sporządza się też dla ujęć służących **zaopatrzeniu w wodę** w ilości większej niż 10m³/d lub dla więcej niż 50 osób (art. 133 ust. 5 pkt 1 ustawy), a także w przypadku ujęć służących zaopatrzeniu w wodę w ilości do 10m³/d lub do spożycia przez ludzi do 50 osób, jeżeli woda jest dostarczana, jako woda przeznaczona do spożycia przez ludzi, w ramach działalności handlowej, usługowej, przemysłowej albo do budynków użyteczności publicznej (art. 133 ust. 5 pkt 2 ustawy).
3. Strefy ochronne ujęć w zakresie jednocześnie ustanawianego terenu ochrony bezpośredniej i terenu ochrony pośredniej ustanawia właściwy wojewoda w drodze prawa miejscowego na wniosek lub z urzędu jeżeli taka potrzeba wynika to z przedstawionej analizy ryzyka (art. 135 ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy).
4. Jednocześnie art. 134 ust. 1 ww. ustawy stwierdza, że strefę ochronną ustanawia się na koszt właściciela.

¹ t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 310 z późn. zm.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1656

II. Wymagania co do Analizy ryzyka określone w art. 133 ust. 3 ustawy.

Analiza ryzyka obejmuje **ocenę zagrożeń zdrowotnych** z uwzględnieniem czynników negatywnie wpływających na jakość ujmowanej wody przeprowadzoną w oparciu o:

1. Analizy hydrogeologiczne (hydrologiczne) zawierające istotne informacje dla ujęcia, które nie są zawarte w dokumentacji hydrogeologicznej (hydrologicznej). Z uwagi na merytoryczny zakres tych informacji powinny być sporządzone przez uprawnionego hydrogeologa (lub hydrologa dla ujęć wód powierzchniowych).
2. Dokumentację hydrogeologiczną lub hydrologiczną.
 - a) Obowiązkowa zawartość treści dokumentacji hydrogeologicznych określona jest w Rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie dokumentacji hydrogeologicznej i dokumentacji geologiczno-inżynierskiej z dnia 18 listopada 2016 r. ³ (zwane dalej Rozporządzeniem o dokumentacji hydrogeologicznej).

Większość dokumentacji hydrogeologicznych starszych ujęć powstała w okresie, gdzie obowiązywały inne przepisy w sprawie zawartości tych dokumentów. Właściciel ujęcia powinien zaktualizować swoją dokumentację hydrogeologiczną, aby informacje w niej zawarte były przydatne do współcześnie wymaganych dokumentów dotyczących ujęcia. W dokumentacji hydrogeologicznej, dla określonych warunków eksploatacji, zgodnie z obowiązującymi przepisami określa się potrzebę ustanowienia stref ochronnych, ustala się zakres obszaru zasilania ujęcia, obszaru spływu wód do ujęcia, granicę zasilania ujęcia wyznaczonego 25-letnim czasem dopływu wód do ujęcia lateralnie i czas dopływu wód w pionie, granice 25-letniego czasu wymiany wód w warstwie wodonośnej (jeżeli jest potrzeba).
 - b) Do opracowanej Analizy ryzyka należy załączyć kopie decyzji zatwierdzającej dokumentację hydrogeologiczną i jej dodatki (aneksy).
3. Analizę identyfikacji zagrożeń wynikającej ze sposobu zagospodarowania terenu.
 - a) Zakres terenu, o którym mowa, dla ujęć wód podziemnych, powinien wynikać wprost z dokumentacji hydrogeologicznej, co wynika z art. 123 ww. ustawy Prawo wodne.
 - b) W przypadku braku w dokumentacji hydrogeologicznej o której mowa w punkcie II.2) należy dokumentację dostosować do obowiązujących przepisów.
 - c) W wyjątkowych przypadkach, przy braku odpowiedniej dokumentacji

³ Dz. U. z 2016 r. poz. 2033

hydrogeologicznej, można dopuścić, że, jeżeli budowa hydrogeologiczna jest jednoznacznie wskazująca na brak zagrożeń dla warstwy wodonośnej i nie ma innych przesłanek np. w postaci nieprawidłowych wyników badań wody, uprawniony hydrogeolog powinien przedstawić w Analizie hydrogeologicznej zakres terenu do objęcia analizą ryzyka wynikający z granic zasilania ujęcia, ograniczonej czasem 25 letniej wymiany wód w warstwie wodonośnej i uzasadnić to.

4. Wyniki badań jakości ujmowanej wody.
 - a) Wyniki badania jakości wody surowej (w razie potrzeby wody uzdatnionej) dla ujęć, powinny być wykonywane i analizowane zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania ujęcia. W przypadku ujęć dostarczających więcej niż 1000 m³ wody na rok, Analizę ryzyka należy wykonać nie rzadziej niż co 10 lat (art. 133 ust. 6 ww. ustawy). W związku z tym w pierwszej (i następnej) analizie powinna być poddana ocenie jakość wody z 10 lat funkcjonowania ujęcia (lub krócej w przypadku ujęć młodszych). Wyniki badań powinny być zebrane w sposób czytelny w układzie graficznym i/lub tabelarycznym i porównane z wyjściowymi badaniami (z dokumentacji hydrogeologicznej) oraz wynikami tła właściwej jednostki hydrogeologicznej (hydrologicznej) czy z normami dla wód do picia oraz klasami czystości wód lub inaczej jeżeli zadecyduje o tym hydrogeolog w Analizie hydrogeologicznej. Zakres analizowanych parametrów jakości wody powinien być odpowiedni do ewentualnych zagrożeń.
 - d) Wskazane jest aby załączyć do Analizy ryzyka kopie wyników tych badań.
5. Stwierdzone lub potencjalne zagrożenia powinny być ocenione pod względem ryzyka. Z tej oceny powinna wynikać potrzeba ustanowienia strefy ochronnej i rodzajów zakazów obowiązujących w strefie ochrony pośredniej. Zaleca się stosowanie do oceny ryzyka metody matrycowej np. wg wzoru w Normie Polskiej PN-EN 15975-2 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę do spożycia. Wytyczne dotyczące zarządzania kryzysowego i ryzyka - Część 2: Zarządzanie ryzykiem.
6. Ponadto przedstawiona Analiza ryzyka powinna zawierać podstawowe informacje o ujęciu:
 - a) Dane o właścicielu ujęcia, oznaczenie nieruchomości, na której położone jest ujęcie.
 - b) Podstawy funkcjonowania ujęcia określone w decyzji wodno-prawnej, którego kopię należy załączyć.
 - c) Informację o ustanowieniu dla ujęcia strefy ochrony bezpośredniej, jeżeli taka decyzja została wydana i załączyć jej kopię.

Dane te, w szczególności wielkości dostarczanej wody w m³/d oraz m³/rok, ilości osób zaopatrywanych, pozwoli zaklasyfikować ujęcie wg art. 133 ust. 5 i 6 ww. ustawy.

III. Wymagania co do danych o ustanowienie strefy ochronnej ujęcia.

1. Wniosek o ustanowienie strefy ochronnej powinien spełniać wymagania z art. 138 ustawy.

a) Należy zwrócić uwagę, że propozycje nakazów, zakazów i ograniczeń dotyczących użytkowania gruntów oraz korzystania z wód na terenach ochrony pośredniej, wraz z uzasadnieniem (art. 138 ust. 1 pkt 3 ustawy), muszą być zgodne katalogiem z art. 130 ustawy. Katalog jest katalogiem zamkniętym.

Zakaz lub ograniczenie czynności i robót powinny być spójne z oceną ryzyka przeprowadzoną dla zidentyfikowanych obecnych i ewentualnych zagrożeń. Np. z analizy ryzyka wynika, że dla w terenów rolnych ryzyko zagrożenia od stosowania nawozów i środków ochrony roślin jest akceptowalne (najniższy poziom ryzyka), a wprowadza się zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin w tej działalności. Zakaz i ograniczenie czynności w strefie ochronnej ujęcia powinien być jednym z elementów minimalizowania zagrożenia dla wód ujęcia. Skoro ryzyko jest akceptowalne, to nadmiernym jest wprowadzanie takiego zakazu. Przy czym zasady stosowania nawozów i środków ochrony roślin regulują inne akty prawne mające powszechne obowiązywanie i uwzględniające zasady ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.

Innym przykładem jest wprowadzanie zakazów i ograniczeń od działań, których w ogóle nie oceniano jakie ryzyko niosą dla ujęcia, a we wniosku wprowadza się zakaz dla tych czynności uzasadniając je ogólnikowo budową geologiczną.

b) W związku z ewentualnymi roszczeniami o odszkodowanie z powodu ograniczeń dotyczących użytkowania gruntów w strefach ochronnych (art. 471 ust. 9 ww. ustawy), w Analizie ryzyka powinny być przeanalizowane skutki proponowanych nakazów, zakazów i ograniczeń.

c) Należy dokonać oceny wpływu planowanych zakazów, nakazów i ograniczeń na sposób funkcjonowania społeczności lokalnych, co wynika również z paragrafu 6 ust. 2 pkt 6 Rozporządzenia o dokumentacji hydrogeologicznej.

IV. Dodatkowe wymagania co do danych o ustanowienie strefy ochronnej ujęcia.

1. Dodatkowe wymagania, przedstawione niżej dotyczą możliwości edycji elementów geograficznych opisujących strefę ochronną ujęcia w Dzienniku Urzędowym przy publikacji aktu prawa miejscowego ustanowionego przez wojewodę, a także formatu danych geograficznych na potrzeby Systemu Informacji Gospodarowania Wodami (SIGW).
 - a) Przedstawianie granic terenów ochrony bezpośredniej (TOB) przez: Określenie numerów jednostek ewidencyjnych nieruchomości, obrębów ewidencyjnych, na których proponuje się ustanowienie terenu ochrony bezpośredniej w ujęciu tabelarycznym.

Proponowane punkty załamania granic (TOB) najlepiej dowiązać do istniejących punktów załamania granic działek ewidencyjnych.
 - b) Określenie graficzne na mapie z państwowego zasobu geodezyjnego w skali 1:500 lub 1:1000 granic TOB, a jeżeli jest to wskazane, załączenie mapy poglądowej ewidencyjnej skali 1:5000 z przedstawionym położeniem arkuszy map w skali 1:500 (1:1000),
 - c) Określenie współrzędnych geodezyjnych punktów załamania granic TOB, jeżeli nie pokrywają się z punktami załamania granic ewidencyjnych w układzie państwowym 2000 i WGS 84 w osobnym zestawieniu.
2. Przedstawianie granic terenów ochrony pośredniej (TOP) przez:
 - a) Określenie numerów jednostek ewidencyjnych nieruchomości, obrębów ewidencyjnych, na których proponuje się ustanowienie terenu ochrony pośredniej w ujęciu tabelarycznym.
 - b) Określenie graficzne TOP na mapie z państwowego zasobu geodezyjnego w skali 1:5000, jeżeli jest to wskazane załączenie mapy poglądowej topograficznej skali 1:10000 lub 1:25000, z przedstawionym położeniem arkuszy map w skali 1:5000,
 - c) określenie współrzędnych geodezyjnych punktów załamania granic TOP, jeżeli nie są te punkty tożsame z punktami załamania granic ewidencyjnych, w układzie państwowym 2000 i WGS 84 w osobnym zestawieniu tabelarycznym.
3. Każda mapa (fragment mapy) na formacie A4 musi mieć skalę liniową. Takie przedstawienie załączników mapowych i tabelarycznych umożliwi tworzenie załączników do rozporządzenia wojewody ustanawiającego tereny ochronne dla ujęcia. Współrzędne załamania granic powinny być podane przez uprawnionego geodetę.

4. Załączniki mapowe i tabelaryczne powinny być przygotowane w wersji papierowej oraz w wersji elektronicznej jako pliki edytowalne gotowe do druku na formacie A4.
5. Ponadto, w związku z koniecznością przekazywania danych do SIGW należy dane o strefie ochronnej ujęcia przygotować w formacie wymaganym w Załączniku do rozporządzenia o SIGW- Tabeli 1, wiersz Lp.5, gdzie informacje o strefach ochronnych ujęć wody, obejmujące granice terenów ochrony bezpośredniej i terenów ochrony pośredniej ujęcia wody mają być podane w języku znaczników geograficznych (GML) albo w otwartym standardzie wektorowych danych przestrzennych (SHP), albo w formacie wymiany danych przestrzennych (GeoJSON albo TopoJSON).